

اخلاق در عصر اطلاعات

پیشرفت سریع و وسیع فناوری اطلاعات در عصر حاضر و تأثیرات این امر بر جنبه‌های مختلف زندگی و اندیشه انسان عصر حاضر، بسیاری از اندیشمندان را بر آن داشته که به بررسی ابعاد این موضوع، به‌ویژه از جهت اخلاقی بپردازند...

پیشرفت سریع و وسیع فناوری اطلاعات در عصر حاضر و تأثیرات این امر بر جنبه‌های مختلف زندگی و اندیشه انسان عصر حاضر، بسیاری از اندیشمندان را بر آن داشته که به بررسی ابعاد این موضوع، به‌ویژه از جهت اخلاقی بپردازند. مجموعه بررسی‌ها و تاملات اخلاقی در این زمینه باعث شکل‌گیری حوزه‌ای به نام «اخلاق فناوری اطلاعات» (IT Ethics) شده که به‌رغم نوبادون، شاهد انتشار آثار فراوانی در این زمینه بوده است. نوشتاری که از پی‌ام‌آید ترجمه دیباچه‌ای است که مارین کویگلی، استاد دانشگاه موناخ استرالیا و ویراستار علمی دانشنامه اخلاق و امنیت اطلاعات بر این کتاب نگاشته است. امید است با توجه به کمبود جدی منابع فارسی در زمینه اخلاق فناوری اطلاعات، نوشتار حاضر بتواند علاوه بر معرفی این دانشنامه، علاقه‌مندان را با اهمیت این مباحث نوپیدا و موضوعات مطرح در این زمینه آشنا سازد.

ما تکنولوژی را می‌سازیم و درباره استفاده از آن تصمیم می‌گیریم؛ با این حال، هرگاه که ما از یک ابزار تکنولوژیک استفاده می‌کنیم این ابزار می‌تواند هم ما و هم چگونگی ارتباطمان با دیگر انسان‌ها و با محیط‌مان را تغییر دهد.

کامپیوترها به‌گونه‌ای ژرف، شیوه‌های فکر و احساس ما را شکل می‌دهند. کامپیوترها نه تنها زندگی ما که «خود» ما را نیز تغییر می‌دهند. در کنار بررسی پیشرفت‌های تکنولوژیک و توسعه نرم‌افزارها و سخت‌افزارهای جدید کامپیوتری، گروه روزافزونی از اندیشوران رشته‌های گوناگون درباره معضلات اخلاقی و موضوع‌های امنیتی عصر حاضر که آن را «عصر اطلاعات» می‌نامند، به تحقیق و تالیف مشغول‌اند. از آنجا که تکنولوژی تأثیر تغییردهنده‌ای بر زندگی روزانه و نیز روی انسانیت ما دارد، ضروری است که شهروندان عادی نیز همچون نخبگان و متخصصان کامپیوتر درگیر این مباحث شوند.

تحولات انجام‌شده به وسیله پیشرفت‌های ارزشمند در تکنولوژی‌های اطلاعات و ارتباطات در اواخر قرن بیستم، به‌عنوان یک «انقلاب» توصیف شده است که از نظر تأثیر، شبیه انقلاب صنعتی قرن نوزدهم است. افزایش کامپیوترهای شخصی در دهه 1980 و ایجاد شبکه گسترده جهانی (www) در اوایل دهه 1990 که گسترش کامپیوترهای ارزان‌قیمت و شبکه‌های سریع را به دنبال داشت، منجر به تغییرات شگفت‌انگیزی در روش ارتباط انسان‌ها با یکدیگر و در شیوه کسب اطلاعات شد. امروزه بیش از 600 میلیون نفر در جهان دارای «ای-میل» هستند.

ارتباط به وسیله تلفن‌های همراه و اینترنت امروزه برای شهروندان غربی امری پیش‌پاافتاده- اگر نه در واقع ضروری- تلقی می‌شود، هر چند گروه‌هایی از مردم در کشورهای در حال توسعه یا توسعه‌یافته وجود دارند که یا به این تکنولوژی‌ها دسترسی ندارند و یا فاقد مهارت استفاده از آن هستند. بنابراین، تکنولوژی به ایجاد تقسیمات اجتماعی یا تأکید دوباره بر تقسیمات موجود که مبتنی بر تفاوت‌های اقتصادی- اجتماعی یا آموزشی است کمک کرده است. این تقسیمات غالباً به‌عنوان شکاف بین «غناي اطلاعات» و «فقر اطلاعات» توصیف شده است.

تکنولوژی می‌تواند حقوق و ارزش‌های بنیادین بشر را نابود کند و هنجارهای اجتماعی یا فرهنگی نهادینه‌شده در جامعه، یا رفتارهای قانونی را به چالش بکشد. کامپیوترهای خانگی با اتصال به اینترنت در عین حال که دسترسی آسان به گنجینه‌ای از اطلاعات را برای ما فراهم می‌آورند، می‌توانند ما را به قربانیان بالقوه یک جنایت سایبری تبدیل کرده یا حریم خصوصی‌مان را در معرض تاراج قرار دهند. در حالی که برای برخی از افراد جامعه این امکان هست که مشتاقانه از فرصت‌های جدیدی که به وسیله تکنولوژی‌های نوین فراهم شده استفاده کنند، گروهی دیگر از انسان‌ها، مانند سالمندان و معلولان، به خاطر استفاده از ابزارهای تکنولوژیک در حوزه‌های عمومی از قبیل بازرگانی، بانکداری و آموزش ممکن است بیش از پیش به حاشیه رانده شوند.

باید به یاد داشته باشیم که هیچ اختراع تکنولوژیک در انزوای کامل یا بدون توجه به تأثیر تبعاتش بر دیگران، قابل فهم یا استفاده نیست؛ از این روست که ما نیازمند مطالعه و بررسی پیشرفت‌های تکنولوژیک و پیامدهای این پیشرفت‌ها با توجه به زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی‌شان هستیم. آنگونه که ریموند ویلیامز در سال 1981 در کتاب تأثیرگذار خود، یعنی «برخورد: ارتباط انسانی و تاریخچه آن» خاطرنشان کرده است «تکنولوژی همیشه به معنای واقعی کلمه، امری است اجتماعی. تکنولوژی بالضروره دارای ارتباطی پیچیده و متنوع با دیگر روابط و نهادهای اجتماعی است».

هرچند خود تکنولوژی‌ها ممکن است جدید باشند ولی بسیاری از معضلات اخلاقی که به دنبال آنها پدید آمده دارای سابقه‌ای دیرینه است؛ در نتیجه، شناخت تاریخ، یکی از لوازم ضروری شناخت موضوعات اخلاقی عصر حاضر و پیشرفت‌های جدید تکنولوژیک است. امروزه هرچند که حوزه اخلاق اطلاعات در بین جامعه دانشگاهی اعتبار روزافزونی پیدا کرده است، ولی بررسی‌های اخیر نشان می‌دهد که در نشریات تخصصی سیستم‌های اطلاعات، هنوز هم در مقایسه با مقالات مربوط به مدیریت امنیت، مقالات کمتری به مباحث

اخلاق فناوری اطلاعات اختصاص داده شده است.

در عصر حاضر جهانی شدن که به مدد انقلاب در عرصه ارتباطات دسترس پذیر شده است، عالم اخلاقی معروف، پیتر سینگر، پیشنهاد می کند که ملت های توسعه یافته باید یک رهیافت جهانی برای حل موضوعات اخلاقی و امنیتی را بپذیرند؛ موضوعاتی که او معتقد است به طور جدایی ناپذیری با یکدیگر پیوند دارند، آن گونه که او می گوید: «برای ملت های ثروتمند عدم اتخاذ یک نقطه نظر اخلاقی جهانی همواره یک خطای اخلاقی جدی بوده است و در عصر حاضر نیز این امر در درازمدت برای امنیت آنها یک خطر به شمار می آید.

مارین کویگلی

همشهری آنلاین - ترجمه حسینعلی رحمتی